

İSPRİTİZMA MASASINDA MEŞHURLAR

VECDİ BÜRÜN

Hazırlayan

Tahsin Yıldırım

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2280
KÜLTÜR SERİSİ: 1194

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-900-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Düzeltili: Ebru Özden

Son Okuma: Esra Ermiş

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	11
İspirtizma Masasında Meşhurlar	13
Başlarken	15
Peyami Safa'nın Evinde	21
Fahrettin Paşa	24
Arthur Schopenhauer	35
Mustafa Kemal Paşa.....	40
Namık Kemal	43
Ahmet Haşim.....	48
Prof. Kazım İsmail Gürkan'ın Evinde	53
Mareşal Nay!	56
Fuzuli	60
Necip Fazıl'ın Evinde	63
Üçüncü Mustafa.....	66
Ahmet Seyfi	71
Muvaffak İşmen'in Evinde.....	75
Kara Kemal.....	78
İsmi Söylemeyen Bir Ruh	84
Çolak Mümin Pehlivan	87
Macit Gökberk'in Evinde.....	89
Martin Luther	92
Haydar Rıfat	102

SUNUŞ

Türkçe “ruhsal, ruh ile ilgili” anlamına gelen Spiritüalizm; *spiritüel* Latince *ruh* anlamına gelen *spiritus* kelimesinden türemiştir. Bu kelimenin Hristiyanlık akidesindeki “Kutsal Ruh” kavramıyla alakalı olduğu kaynaklarca nakledilmiştir. Bu kavram zamanla manevi anlamı genişleyerek ezoterik inançları da kapsar hale gelmiştir.

Ölülerin yaşayanlarla irtibata geçmesinin mümkün olduğu ve ruhların madde üzerine etki ederek eşyaların yer değiştirmesi, çeşitli gürültüler, darbeler vb. olaylar meydana getirdikleri inancına dayanan neo-spiritüalizm veya “yeni ruhçuluk” 1840’larda ABD’de başlayan ve 1920’lere dek hem Batı’da hem Batı dışı dünyada yaygınlaşan bir inanıştır. Bu nedenle bazı yazarlar, dinlerden ve felsefe tarihindeki ruhun maddeye karşı önceliğini savunan öğretilerden ayırmak için bu inanç biçimine “yeni ruhçuluk” (İng. neo-spiritualism) veya “deneysel spiritüalizm” adını vermeyi uygun görmüşlerdir.¹

Spiritüalizm 1850’li yıllardan itibaren Osmanlı coğrafyasına girmiştir. Türkiye’de ilk isprizma tecrübesinin Halide Nusret Zorlutuna’nın babası Avnullah Kazımî Bey tarafından 1896 yılında Bergama’da yapıldığı ve bunu haber alan Sultan Abdülhamit’in de soruşturma açtığı iddia edilmektedir.² Spiritüalizm Dr. Bedri Ruhselman’ın

¹ Zehra Savan, Peyami “Safa’nın Romanlarında Spiritüalizm”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. 15.

² Beşir Ayvazoğlu, “Dostlarım Ruhları Rahat Bırakın: Türk Edebiyatının Medyumları”, *Türk Edebiyatı*, Eylül 2008, S. 419, s. 20.

öncülüğünde kurulan “Türkiye Metapsişik Tetkikler ve İlmî Araştırmalar Cemiyeti” vasıtasıyla yaygınlık kazanmıştır. Türk toplumuna merak duygusu ile giren ve yaygınlaşan spiritüalizm, ruh çağırma, ruhçuluk edebiyatta da kendini göstermiş bir metne girmiş, birçok edebiyatçı da bu tecrübelerle katılmıştır. Bu sahada yayınlanan ilk kurmaca metin Ali Süha Delilbaşı’nın, Kanat dergisinin 19 Ekim 1910 tarihli sayısında yayınlanan “Celb-i Ruh” adlı hikayesidir.

Takdirlerinize sunduğumuz eser; ispritzma tecrübeleri en çok teşvik eden ve bunu eserlerine yansıtan elinizdeki eserde de görüleceği üzere edebiyatçı Peyami Safa’nın dostu Vecdi Bürün tarafından kaleme alınmıştır. Türk edebiyatında bu sahada perakende yazılar olmakla beraber ruh çağırma seansı olarak ifade edilen toplantılara dair örnekleri içeren bu kitapta oldukça dikkat çekici görüşler ortaya atılmıştır. Kitapta anlatılanların hakikatle bağı olup olmadığı şüpheli olmakla beraber bir dönemi ve Vecdi Bürün ile çevresindekilerin fikirlerini yansıttığından önemlidir. Kitapta dönemin önde gelenlerinin evinde yapıldığı iddia edilen ve farklı ruhların çağrıldığı toplantılardaki bazı dikkatler hatırlatılmıştır. Ruh çağırma seanslarının ne zaman yapıldığı belirtilmemiştir.

Eser 10 Nisan – 1 Mayıs 1974 tarihleri arasında *Ortadoğu* gazetesinde tefrika edilmiştir. Eserde ara başlıklar okuma kolaylığı sağlanması için tarafımızca eklenmiştir. Eser yayına hazırlanırken günümüz imlası tercih edilmiş, herhangi bir müdahalede bulunulmamış anlamı bilinmeyen kelime, kavram, yer, olay ve şahıslar dipnotlarla açıklanmıştır.

Keyifli okumalar dileğiyle...

Tahsin Yıldırım
15 Haziran 2023

İSPİRTİZMA MASASINDA
MEŞHURLAR

BAŞLARKEN¹

Bu yazı dizisinde anlatacağımız ispritizma tecrübe seanslarında tanığı olduğumuz olayları nakletmek ile yetineceğiz. Tanığı olduğumuz olayların açıklamalarını, tecrübelerde hazır bulunan gerçek yetki sahibi şahsiyetlerin konuşmalarına bırakacağız. Görüleceği gibi, onlar tarafından ileri sürülen açıklamalarda konunun hayli kabarık literatüründe yer almış kişilerdir. İspiritizma ile ilgili olarak Avrupa, Amerika'da yayınlanan dergi ve kitapların çokluğu, konuya karşı gösterilen ve çağımızın kaba izah sonucu maddeci olarak nitelendirilen gelişmesi karşısında şaşırtıcıdır. Hatta denilebilir ki çağımızın maddeci ve teknolojik gelişmesi, ispritizma ve ruh meselelerine karşı duyulan ilgiyi büsbütün kamçulamaktadır.

Meşhurlarımızın ispritizmaya karşı gösterdikleri ilgi de bu yazı dizisinde okuyacaklarınızdan ibaret değildir. Bunun köklerini ferdi merakları aşarak daha çok yoğunluk kazandığı Cumhuriyet öncesi dönemde bulmamız mümkündür. Zaten dünyanın hemen her tarafında aydınlar ruh meselesine büyük ölçüde önem tanırırlarken Türk aydınlarının böyle bir tecessüsü bir kenara bırakmaları da beklenemezdi.

Şimdi bir cemiyet ve dergileri bulunan ve zaman zaman ilgi çekici ispritizma seansları tertipleyen Dr. Ruhselman² ve değerli arkadaşları, memleketimizde bu

¹ Ortadoğu, 10 Nisan 1974

² Bedri Ruhselman (1898 - 18 Şubat 1960): Hekim, keman virtüözü

PEYAMİ SAFA'NIN EVİNDE¹

¹ *Ortadoğu*, 10 -19 Nisan 1974.

Peyami Safa (2 Nisan 1899 İstanbul - 15 Haziran 1961, Kadıköy). Türk edebiyatının önemli kalemlerinden biri olan Peyami Safa; *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* ve *Yalnızız* gibi psikolojik türdeki eserleriyle Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında ön plana çıkmıştır. Eserlerinde büyük oranda biyografisi hissedilen Peyami Safa, çok sevdiği annesinden hareketle Server Bedi takma adıyla birçok roman kaleme almıştır. Zor şartlarda hayatını devam ettirip, her zaman yaşam mücadelesi veren Peyami Safa kemik veremi hastalığıyla uğraşmış bunu da otobiyografik romanı *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nda işlemiştir. Fransız yazar Maurice Leblanc'ın Arsen Lüpén karakterinden esinlenerek meydana getirdiği Cingöz Recai tiplemesi hala ilgi ile okunmaktadır. Çok sayıda süreli yayında binlerce yazı kaleme alan Peyami Safa aynı zamanda çeşitli yayın organlarında gazetecilik mesleğini sürdürmüş ve ağabeyi İlhami Safa ile *Kültür Haftası* gibi çeşitli dergiler çıkarmıştır.

Polemikçi bir yazar olan Peyami Safa, dönemin önemli edebiyatçılarıyla kalem kavgalarına girmiştir. Düşünce yapısı itibarıyla pozitivist, mistik, milliyetçi, muhafazakâr, antikomünist tutumlar sergilese de ağırlıklı olarak milliyetçi ve muhafazakâr bir tutum içinde olmuştur.

Kurmaca metinlerinde ve diğer eserlerinde mekân olarak İstanbul'u seçen yazar, Doğu ile Batı'nın sentez ve tahlilini önemsemiş eserlerinde bu istikamette görüşlere yer vermiştir. Özellikle kurmaca metinleri çeşitli dönemlerde sinemaya ve dizilere uyarlanan Peyami Safa'nın tüm eserleri Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanmaktadır.

FAHRETTİN PAŞA

1944 yılı haziran ortalarında bir gün merhum Peyami Safa ile Galatasaray'daki Nisuz Pastanesi'nde¹ oturuyorduk. Üstadım bir müddetten beri kaburga kemiklerinden birinde peyda olan soğuk apse kendisini hayli meraklandırıyor, saklamaya çalıştığı bir telaşın içine sürüklüyordu.

Peyami Safa, genellikle hastalıktan söz açıldığı zaman her şeye rağmen ümit dolu sesini yükseltir: "A'dan Z'ye kadar -Zona 'kuşak'² müstesna- bütün hastalıkları geçirdim," derdi.

Fakat soğuk apse yine de kendisine endişelendirmekten geri kalmamıştı. Teşhisi yakın arkadaşı Kazım İsmail³ koymuş ve bir süre sonra *ponksiyon*⁴ yaparak yani apseyi enjektörle çekip alarak müdahalede bulunacağını da bildirmişti. Tıbbı ait her şeyle ilgilenen, bu konu üzerinde sık sık kitaplar okuyan Peyami Safa, Kazım İsmail'in söyledikleri ile yetinmiyor, *Larousse Medicale*'leri⁵ de elinden düşürmediği gibi Prof. Kazım İsmail'e belli etmeden

¹ Beyoğlu'nda Ayhan Işık Sokağı'nın girişindeki -2011 yılı itibariyle- Garanti Bankası'nın yerinde bulunan Nisuz Pastanesi, 1930-1950'ler boyunca edebiyatçıların uğrak yeri idi. [Geniş bilgi için: Turgay Anar, *Yeni Türk Edebiyatında Edebiyat Mahfilleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2011, s. 220 vd.]

² Vücudun tek tarafında deride su toplamış ağırlı kabartılarla seyreden bir hastalıktır

³ Kazım İsmail Gürkan, (1905- 1972): Doktor ve yazar.

⁴ Beyin omurilik sıvısı (BOS) örneği alınarak biyokimyasal, mikrobiyolojik ve sitolojik inceleme yapılabilmesi için bir tıbbi prosedürdür.

⁵ Tıbbî literatürde kabul gören Fransızca eserdir.

ARTHUR SCHOPENHAUER

İlk denemenin üzerinden bir aydan fazla zaman geçmişti. Peyami Safa'nın kaburgası üzerindeki soğuk apse Prof. Kazım İsmail Gürkan'ın ustaca müdahalesi ile iyileşmişti. Yine Evranos Apartmanı'nın birinci katındaki dairede toplanılmıştı. Bu toplantıya gündüz değerli sanatçı Mesut Cemil'in²² gazeteye gelip Peyami Safa'yı ziyaret etmesi vesile olmuştu. Mesut Cemil, bizim küçük grubun ispritzima ile meşgul olduğunu Prof. Şekip Tunç'tan öğrenmişti. O sıralarda ikinci karısı olan Perihan Hanım'ı²³ kaybetmek felaketine uğrayan Mesut Cemil, acısına biraz teselli bulmak için ruhların varlığına daha kesin olarak inanmak istiyordu. Hatta gözyaşları içinde Peyami Safa'dan karısının ruhunu çağırmasını rica ediyordu.

Toplantıda yeni bir deneme yapıldığı takdirde kendilerinin de çağrılmalarını isteyenler de vardı. Mesut Cemil gözlüklerinin ardından kederli bakışlarına hazır bulunanlar üzerinde dolaştırırken Prof. Hilmi Ziya Ülken²⁴ ispri-

²² Mesut Cemil Tel (Aralık 1902 - 31 Ekim 1963): Tanburi Cemil Bey'in oğludur. Bir ara "Tel" soyadını kullanmışsa da, kısa bir süre sonra bundan vazgeçmiştir.

²³ Mesut Cemil Bey'in ilk eşi Mahmut Hurşit Bey ile Hatice Mebrure Hanım'ın kızları olan 1332 (1916) doğum tarihli ve 31 Ekim 1943'te henüz 27 yaşındayken vefat eden Esmâ Perihan Hanım'dır. İkinci evliliğini 1927 yılında Celal Sahir'in kızı Berin Hanım ile yapmış, daha sonra Ayşe Sıdika Sultan ile Ali Fuat Paşa'nın kızı Sıdika Naime Hanım ile evlenmiştir. [Mehmet Güntekin, Cemil Bey ve Ailesi Hakkında Yanlış Bildiklerimiz; <http://alaturkarecords.com/kebikercemilbey>]

²⁴ Hilmi Ziya Ülken (3 Ekim 1901- 5 Haziran 1974): Türkiye'de bir felsefe geleneğinin oluşmasında büyük etkisi olmuş bir filozof ve sosyologdur.

MUSTAFA KEMAL PAŞA

Bir müddet sonra elektrik yeniden söndürüldü ve tecrübede hazır bulunanlar evvelce oturdukları yerleri aldılar. Yine bir sessizlik başladı. Fakat bu da uzun sürmedi. Masada hareket başladı. Bu seferki hareket birinci seferkinin aksine aşağıdan yukarı doğruydü. Peyami Safa, masanın hareketindeki canlılığa bakarak: hafifçe fısıldadı:

“Çok kuvvetli bir ruh...”

Ve peşinden ekledi:

“Geldinizse masanın iki ayağını birden hızlı yere vurunuz.”

Kocaman ağır masa bir tarafından hayli yükseldi ve iki ayağı sert bir şekilde yerdeki halının üzerine indi. Peyami Safa, ruhundan kimliğini sorunca cevap alındı:

“Mustafa Kemal!”

Köşkün ikinci katında yine hafif bir ılık yanık olarak bırakılmış ve masanın etrafında toplanılmıştı. Küçük parmaklarımızı birbirimizinkilere hafifçe temas ettirerek bekliyorduk. Birkaç dakika bekledik. Sonra masa hafifçe sarılmaya başladı. Nihayet masanın ortasında oldukça şiddetli bir darbe duyuldu.

Hazır bulunanların dikkati arttığı sırada Peyami Safa sesini yükseltti:

“Hoş geldiniz Gazi Hazretleri!”

Kazım İsmail Gürkan yavaş bir sesle hayatta olsaydı İkinci Cihan Harbi’ne memleketi sokmak isteyip istemeyeceğinin üzerinde durulmasını istedi. Birçok kimse, hayatta olduğu takdirde memleketin mutlaka savaşa gireceği